

HEMŞİN YÖRESİNDE İKİ ANIT DOĞU LADİNİ (*Picea orientalis* (L.) Link.)

Sefa AKBULUT
Oytun Emre SAKICI
Zafer Cemal ÖZKAN
KTÜ Orman Fakültesi, 61080 TRABZON

Geliş Tarihi: 25.11.2004

Özet: Bu çalışma ile Hemşin yöresinde tespit edilen anıt niteliğindeki iki adet doğu ladini ağacını tanıtmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışma ile sözü geçen yörede belirlenen 2 adet doğu ladini (*Picea orientalis* (L.) Link.) ağacının yaşları 400'ün üzerinde olup boyları ve çapları sırasıyla 42 m ile 39 m ve 148 cm ile 156 cm'dir.

Anahtar Kelimeler: Anıt Ağaç, *Picea orientalis*, Hemşin

TWO MONUMENTAL ORIENTAL SPRUCES IN HEMŞİN REGION

Abstract: In this paper, two monumental trees, which are Oriental spruce (*Picea orientalis* (L.) Link.), were identified in Hemşin region. Sequentially heights and diameters of them that are more than 400 years are 42 m, 39 m and 148 cm, 156 cm.

Key words: Monumental Tree, *Picea orientalis*, Hemşin

1. GİRİŞ

Türkiye hem kültürel hem de bilimsel değerleri oldukça yüksek olan, korunan ya da korunması gerekli birçok doğal zenginliğe sahiptir. Bunlar arasında anıt ağaçlar ise en az ilgiyi görenlerdendir. Doğada yaşayan en yaşlı ama sessiz tarihçiler olan anıt ağaçlar geçmiş döneme ait birçok doğal olaya ilişkin kesin bilgiler edinmemizde bize yardımcı olurlar. Ayrıca bu yaşlı ağaçlarla kültürel olayları ilişkilendirmek mümkündür.

Anıt ağaçların işlevlerini üç ana başlık altında toplayabiliriz: Bilimsel İşlevler (ekoloji, dendrokronoloji, fitoloji, arkeoloji, vs.), Psikolojik ve Kültürel İşlevler, Estetik ve Turistik İşlevler (1, 2).

Ağaç ya da ormanların, özellikle anıt niteliğindeki ağaç ya da meşcerelerin; yörede yaşayan insanlar açısından, görkemli görünüşleriyle saygı duyulan doğal eserler olarak kabul edilmeleri, tarih boyunca toplumların ekonomik ve kültürel yaşamlarını etkilemeleri, ilkçağ toplumları tarafından şan, şeref, zenginlik ve büyüklüğün göstergesi sayılmaları, mitoloji ve destanlara konu olmaları, bazı devletlerin bayraklarında ağaç ve yaprak motifleri olarak yer almaları, devletler arasında yapılan antlaşmalarda simge olarak kullanılmaları ve buldukları yörelere turizm yönünden katkıda bulunmaları açısından taşıdıkları özellikler, diğer canlı türlerine göre daha önemli olmalarını sağlamaktadır (3).

Bu özelliklerine dayanarak anıt ağaçlar, “yaş, çap ve boy itibarıyla kendi türünün alışılmış ölçütlerinin çok üzerinde boyutlara ulaşan; yöre tarihinde, kültür ve folklorunda özel yeri bulunan; geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında iletişim sağlayabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlar”dır (4).

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde daha önceden yapılan çalışmalarda saptanan kimi anıt ağaçlar bulunmaktadır. Bunlar;

- Örumcek ormanlarında (Gümüşhane/Kürtün) boyları ve çapları sırasıyla 52–62 m ve 117–154 cm olan 2 adet göknar ağacı,
- Kabasakal köyünde (Trabzon/Şalpaazarı) 19 m boyunda, 122 cm çapında ve 500'ün üzerinde yaşıyla bir gürgen ağacı,
- Çilekliburun'da (Giresun/Harşit) 44 m boyunda, 175 cm çapında ve 400'ün üzerinde yaşıyla bir kayın ağacı bulunmuştur (5).

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma alanı Pazar Orman İşletme Müdürlüğü Hemşin Orman İşletme Şefliği sınırlarında yer almaktadır.

Çalışmaya konu olan ağaçların anıt niteliği taşıyıp taşımadığını tespit etmek için, ağaçların göğüs yüzeyi seviyesinden (1.30 m) artım burgusu yardımıyla artım kalemleri alınmıştır. Ayrıca ağaçların tepe çapları, toprak yüzeyindeki ve göğüs yüzeyindeki çevreleri ölçülmüş ve çapları saptanmıştır.

Ağaçların yarıçapına denk artım burgusu bulunmadığından, yaş tespitinde tahmin yoluna gidilmiştir. Orman ve Kültür Bakanlıklarının da çalışmalarında kullandığı 25 cm uzunluğundaki artım kalemlerinden yararlanarak ve aşağıdaki formül temel alınarak tahmin edilmiş ve sonu “0” ve “5” ile biten rakamlarla (5 yıllık duyarlılıkla) belirtilmiştir. Bu amaçla, tespit edilen yıllık halka sayısı, artım kaleminin uzunluğu da dikkate alınarak, ağacın kabuksuz yarıçap uzunluğuna enterpole edilmiş; belirlenen yaş, tahmini bir değer olduğu için, ağacın 1.30 m boya ulaştığı ortalama yıl, hesaplanan değere ilave edilmemiştir (1). Boyların ölçümünde Suunto boy ölçerden yararlanılmıştır. Ağaçların çapları, toprak seviyesindeki ve göğüs yüzeyindeki çevreleri π (3.14) değerine bölünerek bulunmuştur.

Tahmini Yaş = $(r * YHS) / 25$ (1).

r : göğüs yüzeyindeki kabuklu yarıçap (cm)

YHS : 25 cm uzunluğundaki artım kaleminde bulunan yıllık halka sayısı

Genellikle ağaçlar ilk yıllarda geniş yıllık halka oluşturur. Sonlara doğru ise yıllık halka genişliği daralır. Bu yüzden tahmini yaş gerçek yaştan daha büyük çıkacaktır. Ağaçların kesiminin söz konusu olmayışı ve öze ulaşacak uzunlukta artım burgusu bulunmayışından dolayı yukarıdaki formülün kullanılması uygun görülmüştür.

3. BULGULAR

Birinci ağacın (Şekil 1) kabuklu yarıçapı 73 cm ve 25 cm uzunluğundaki artım kaleminde bulunan yıllık halka sayısı 153'tür. Buna göre tahmini yaş:

$$(73 \times 153) / 25 = 452 \text{ (Tablo 1).}$$

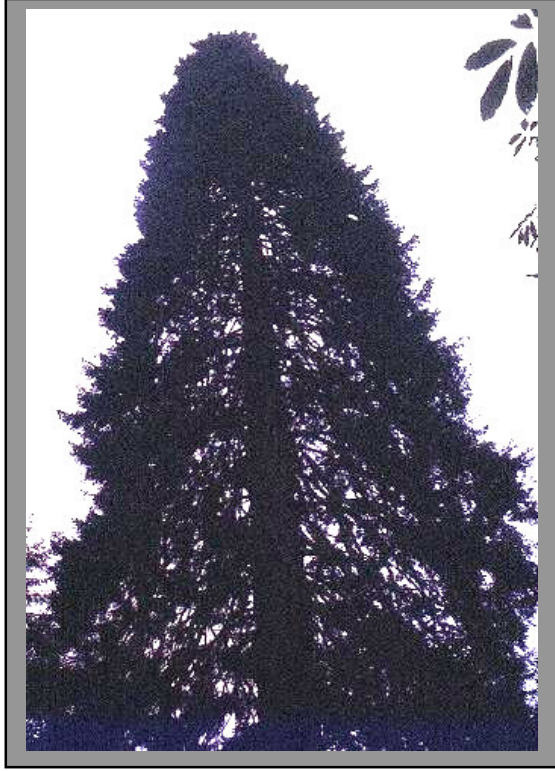
İkinci ağacın (Şekil 2) kabuklu yarıçapı 77 cm ve 25 cm uzunluğundaki artım kaleminde bulunan yıllık halka sayısı 181'dir. Buna göre tahmini yaş:

$$(77 \times 181) / 25 = 557 \text{ (Tablo 2).}$$

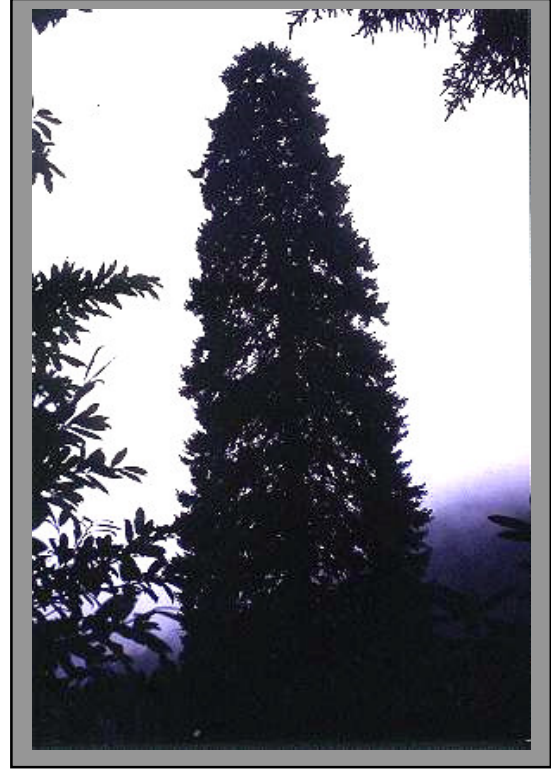
4. SONUÇLAR

Anıt ağaçlar devlet ormanları içinde yer almaktadır. Kültür Bakanlığınca ya da Orman ve Çevre Bakanlığınca tescilli yapılmamıştır. Ağaçlarda böcek ve mantar zararı görülmemektedir. Habitusuna bakıldığında özgün görünümelerini korumuşlardır. Anıt ağaçlardan çapı 156 cm, boyu 39 m olanı yöre halkı tarafından da koruma altına alınmıştır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde daha önceden yapılan çalışmalarda toplam 13 adet *Picea orientalis* (L.) Link. (Doğu ladini) anıt ağaç olarak tespit edilmiştir. Bu ağaçların boyları 38 m ile 69 m, çapları ise 94 cm ile 225 cm arasında değişmektedir (5, 6, 7). Yapılan çalışmada elde edilen iki doğu ladini'ne ilişkin veriler bunlarla kıyaslandığında, Hemşin yöresinde bulunan bu ağaçların anıt niteliği taşıdığı söylenebilir.

Şekil 1. 1 Nolu Anıt Ağaç

Şekil 2. 2 Nolu Anıt Ağaç

Tablo 1. Anıt Ağaç No 1

Tür Adı (Bilimsel): <i>Picea orientalis</i> (L.) Link				İl: Rize			
Tür Adı (Türkçe): Doğu Ladini				İlçe: Hemşin			
Ölçüm Tarihi: 22.07.2003				Mevki: Gideş			
Ölçenler: Sakıcı, Akbulut				Orman İşl. Md.: Pazar			
Pafta No: Tortum G45-b1				Serisi: Pazar			
Yükseklik (m): 1040				Bölme Numarası: 383			
Boy (m)	Tahmini Yaş (yıl)	Tepe Çapı (m)		Çevre (Kabuklu) (cm)		Çap (Kabuklu) (cm)	
		N-S	E-W	Toprak Yüzeyi	Göğüs Yüzeyi	Toprak Yüzeyi	Göğüs Yüzeyi
42	450	11.70	10.80	515	465	164	148

Tablo 2. Anıt Ağaç No 2

Tür Adı (Bilimsel): <i>Picea orientalis</i> (L.) Link				İl: Rize			
Tür Adı (Türkçe): Doğu Ladini				İlçe: Hemşin			
Ölçüm Tarihi: 22.07.2003				Mevki: Kito			
Ölçenler: Sakıcı, Akbulut				Orman İşl. Md.: Pazar			
Pafta No: Tortum G45-b2				Serisi: Pazar			
Yükseklik (m): 1450				Bölme Numarası: 412			
Boy (m)	Tahmini Yaş (yıl)	Tepe Çapı (m)		Çevre (Kabuklu) (cm)		Çap (Kabuklu) (cm)	
39	555	N-S	E-W	Toprak Yüzeyi	Göğüs Yüzeyi	Toprak Yüzeyi	Göğüs Yüzeyi
		6.30	7.20	590	490	188	156

KAYNAKLAR

1. Genç, M., Güner, Ş. T., Göller Bölgesi'nin Anıt Ağaçları, Isparta Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını, Isparta, 2003.
2. Gümüş, C., Yavuz, H., Gümüşhane Örumcek Ormanlarında Bir Anıt Meşcere, Gümüşhane Valiliği Kültür ve Sanat Dergisi, 1 (4) (1994) 4-15.
3. Asan, Ü., Türkiye Ormanlarında Saptanabilen Anıt Nitelikli Ağaçların Dünyadaki Benzerleriyle Karşılaştırılması, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, 37 (2) (1987) 46-68.
4. Asan, Ü., Doğal ve Kültürel Miraslarımızdan Anıt Ağaç ve Ormanlar, Yeşile Çerçeve Dergisi, (1991) 22-24.
5. Gümüş, C., Gül, A.U., Özkan, Z.C., Demirci, A., Yavuz, H., Eroğlu, M., Demirel, Ö., Doğu Karadeniz Bölgesindeki Anıt Ağaç ve Meşcerelerin Belirlenmesi, TÜBİTAK Proje No: TOGTAG, Trabzon, 1999.
6. Asan, Ü., Monumental Trees and Forests (The Cultural and Natural Heritage of Whole Mankind), XI. World Congress, 13-22 October, Antalya, Turkey, 1997.
7. Gül, A.U., Gümüş, C., Özkan, Z.C., Demirci, A., Yavuz, H., Eroğlu, M., Doğu Karadeniz Bölgesinde Saptanan Bazı Anıt Ağaç ve Meşcereler, Turkish Journal of Agriculture and Forestry, 23 (3) (1999).